

**ÇEVRE KONUSUNUN SEÇİM BEYANNAMELERİNDEKİ YERİ:
24 HAZİRAN 2018 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMİ ÖRNEĞİ**

**Alper UZUN¹
Oğuzhan ÖZKAN**

Öz

Bu araştırmanın odaklandığı temel konu, Türkiye'deki siyasi partilerin, 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimi için hazırladıkları seçim beyannamelerinde çevre konusuna ne kadar yer verdiklerini, çevre başlığı altında hangi kodları/temaları kullandıklarını ve ilgili kod/temaların beyannamelerde yer alan hem çevre bölümlerinin hem de genel metnin içerisindeki kullanım oranlarını tespit etmektir. Araştırmada yararlanılan veriler doküman incelemesi yöntemiyle elde edilmiş ve içerik analizi kullanılarak irdelenmiştir. Verilerin analizi sonucunda AK Parti'nin seçim beyannamesinde çevreyle ilgili en çok su kodunu, CHP, MHP ve İYİ Parti'nin enerji kodunu, HDP'nin ise doğa kodunu kullandıkları ortaya çıkmaktadır. Beş siyasi partinin seçim beyannameleri incelendiği zaman, AK Parti, CHP, HDP ve İYİ Parti'nin seçim beyannamelerinde en çok geçen temanın ekosistem olduğu anlaşılmaktadır. Çevre kodlarının en fazla kullanıldığı beyanname, 1159 ile AK Parti'nin seçim beyannamesidir. Araştırma sonucunda partilerin ekonomi, iç ve dış siyaset gibi konulara kıyasla hem sayfa sayısı, hem başlığın bulunma sırası hem de görsel kullanım tercihleri anlamında çevre başlığını beyannamelerinde arka planda tuttıkları belirlenmiştir. Beyannamelerdeki kodlar incelendiğinde, hiçbir partinin biyogüvenlik, ekosistem yönetimi, çevre hukuku ve habitat kodlarını kullanmadığı görülmektedir. Benzer bir şekilde çevre konusunu doğrudan ilgilendiren başlıklar olan su/hava/toprak/görüntü/gürültü kirliliği kodlarının beyannamelerde yeterince kullanılmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle söz konusu siyasi partilerin çevre konusuna yaklaşımlarında bazı sorunların olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimi, Çevre, İçerik Analizi, Siyasi Partiler, Seçim Beyannameleri.

**THE PLACE OF ENVIRONMENT IN ELECTIONS DECLARATIONS:
THE EXAMPLE OF 24 JUNE 2018 GENERAL PARLIAMENTARY
ELECTION****Abstract**

The main focus of this research to determine how much space is allocated to the environment issue, which codes and themes are used

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Balıkesir Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi. E-posta: auzun@balikesir.edu.tr

under the environment heading and the usage rates of the relevant codes and themes in the electoral declarations, which have been prepared by the political parties in Turkey for June 24, 2018 General Parliamentary Election, both in the environmental sections and in the general text. The data used in the research were obtained by document analysis method and analyzed using content analysis. As a result of the analysis of the data, it is seen that AK Parti uses the water code, CHP, MHP and İYİ Parti energy code and HDP's nature code in the election declaration. When the election declarations of the five political parties are examined, it is understood that the ecosystem is the most common theme in the election declarations of AK Parti, CHP, HDP and İYİ Parti. The declaration using the most environmental codes is the election declaration of the AK Parti with 1159. As a result of the research, it was determined that the parties kept the environment title in the background in their declarations in terms of both the number of pages, the order of finding the title and the visual usage preferences compared to the subjects such as economy, domestic and foreign politics. When the codes in the declarations are examined, it is seen that no party uses biosecurity, ecosystem management, environmental law and habitat codes. Similarly, water / air / soil / image / noise pollution codes, which are directly related to environmental issues, were not used sufficiently in declarations. Therefore, it can be said that there are some problems in the approaches of these political parties to the environment subject.

Keywords: 24 June 2018 General Parliamentary Election, Environment, Content Analysis, Political Parties, Election Declarations.

Giriş

Sanayi Devrimi ile birlikte hız kazanan çevre sorunlarının dünyanın gündemine oturması için neredeyse iki asrın geçmesi beklenmiştir. XX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren çevre sorunlarının ciddi bir sorun olarak algılanması ve bu konuda politikaların üretilmesinin ana nedeninin bu sorunların insanoğlunun gündelik yaşamına ve hayatına etki etmesi olduğu söylenebilir. 1970'li yılların başında çevre sorunlarının farkına varan ülkeler, bu sorunlarının sınır tanımayan boyutları karşısında, tek başlarına mücadele etmenin bir anlam ifade etmeyeceğinin farkına varmışlardır. Bunun sonucunda söz konusu olan ülkeler, Birleşmiş Milletler tarafından 1972 yılında Stockholm'de düzenlenen uluslararası düzeyde ilk olan çevre konferansında bir araya

gelmişlerdir. Bilimsel düzeyde tartışılmaya başlanan çevre sorunları, akabinde toplumsal bir hareket olarak kendine yer bulmuş ve bu gelişmeler ışığında siyasal çevreci hareketler de ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu gelişmelerin doğal sonucu olarak artık siyasi partiler de temel parti programlarında ve söylemlerinde çevre konusuna yer vermek zorunda kalmaya başlamışlardır.

Seçim beyannameleri; siyasi partilerin seçime girerken hazırlayıp yayınladıkları bir yol haritası gibidir ve seçmenlere ulaşmadaki önemli araçlardan birisidir. Beyannameler, siyasi partilerin gelecek için niyetlerini ve vaatlerini içeren metinlerdir ve seçim sürecinde siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik planlarını ifade ettikleri araçlardan bir tanesidir (Şeşen ve Özkan Ertürk, 2017: 193). Özünde bu beyannameler, siyasi partiler açısından bir bağlayıcılık taşımamakla birlikte, parti programlarıyla uyumlu olarak siyasi partilerin seçim öncesi hazırladıkları ve iktidara geldikleri takdirde gerçekleştirmeyi düşündükleri vaatler bütününden oluşan bir metindir (Kavas ve Taşöz Düşündere, 2019: 1-2).

Türkiye'deki siyasi partilerin tarihsel süreçte genel veya yerel seçimler için hazırladıkları beyannameleri çeşitli yönleriyle araştıran çalışmalar bulunmaktadır. Seçim beyannamelerinin turizm (Aymanıkuy, Demirbulat ve Aymanıkuy, 2016; Yıldırım, Demirkol, Yıldırım ve Solmaz, 2016), politika (Hatipoğlu ve Luetgert, 2013; Tiyek, 2015; Akçay, 2018; Kavas, 2018), ormancılık (Atmış, 2008; Atmış ve Günşen, 2011; 2016), cinsiyet (Haspolat, 2015), çevre (Yıldırım ve Budak, 2010; Şeşen ve Özkan Ertürk, 2017) ve eğitim (Polat, Akkaya ve Binici, 2016) boyutuna odaklanan çalışmalar literatürde yer almaktadır. Ayrıca siyasi partilerin seçim beyannamelerini ekonomik, sosyal ve kültürel boyutuyla inceleyen (Vries, 1999; Özkaynar, 2015) araştırmalar mevcut olup, konuya ilişkin geniş perspektif sağlamak açısından literatürde önemli bir boşluğu doldurmaktadırlar.

Literatürde Türkiye'de 1965-2011 yılları arasında yapılan seçimlere yönelik hazırlanmış seçim beyannamelerini inceleyen kronolojik bir çalışma bulunmaktadır (Coşkun, 2013). Bununla birlikte çalışmaların çoğu özellikle 2014 ve sonrasındaki genel ve yerel seçimlere yoğunlaşmıştır (Haspolat, 2015; Tiyek, 2015; Atmış ve Günşen, 2016; Aymanıkuy, Demirbulat ve Aymanıkuy, 2016; Polat, Akkaya ve Binici, 2016; Yıldırım, Demirkol, Yıldırım ve Solmaz, 2016). Bu yoğunlaşmayı sağlayan sebepler arasında, 2014 yılından 2019 yılına kadar geçen 5 yıllık zaman zarfında, Türkiye'nin yoğun bir seçim sürecine girmiş olması ve yapılan bütün seçimlerin,

Çevre Konusunun Seçim Beyannamelerindeki Yeri: 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimi Örneği

Türkiye'deki etkilerinin büyük boyutlarda olması söylenebilir. Sözü edilen 5 yıllık zaman dilimi içerisinde mahalli idareler, cumhurbaşkanı, milletvekili ve halkoylaması olmak üzere toplam 7 seçim yapılmıştır. 2014-2019 yılları arasında Türkiye'de yapılmış olan seçimler şunlardır:

- 30 Mart 2014 tarihinde Mahalli İdareler Genel Seçimleri,
- 10 Ağustos 2014 tarihinde 12. Cumhurbaşkanı Seçimi,
- 7 Haziran 2015 tarihinde 25. Dönem Milletvekili Genel Seçimi
- 1 Kasım 2015 tarihinde 26. Dönem Milletvekili Genel Seçimi
- 16 Nisan 2017 tarihinde Anayasa Değişikliği Halkoylaması
- 24 Haziran 2018 tarihinde Cumhurbaşkanı Seçimi ve 27.

Dönem Milletvekili Genel Seçimi

- 31 Mart 2019 tarihinde Mahalli İdareler Genel Seçimleri'dir.

Seçim beyannamelerinin incelenmesinde iki araştırma tekniği ön plana çıkmaktadır. Bunlar içerik ve söylem analizleridir. İçerik analizinin kullanıldığı çalışmalar nispeten daha çok olmakla birlikte (Vries, 1999; Atmış, 2008; Atmış ve Günşen, 2011; Hatipoğlu ve Luetgert, 2013; Özkaynar, 2015; Atmış ve Günşen, 2016; Aymankuy, Demirbulat ve Aymankuy, 2016; Polat, Akkaya ve Binici, 2016; Yıldırım, Demirkol, Yıldırım ve Solmaz, 2016; Şeşen ve Özkan Ertürk, 2017), bazı çalışmalarda söylem analizi tercih edilmiştir (Coşkun, 2013; Haspolat, 2015; Tiyek, 2015; Şahin, 2016; Akçay, 2018; Kavas, 2018). İçerik analizi yapılan çalışmalarda odaklanılan konuya ilişkin belirlenen kodların ve temaların seçim beyannamelerinde ne kadar kullanıldığı, partiler arasındaki farklılıklar ve kullanım miktarıyla farklılıkların nasıl yorumlanması gerektiği önemsenmiştir. Söylem analizi yapılan çalışmalarda ise özellikle seçim beyannamelerinde konuya ilişkin ön plana çıkan cümleler ve partilere göre ortaya çıkan farklılıklar ortaya konarak bu iki faktör yorumlanmıştır.

İlgili literatürde beyannamelerin incelenmesi ile ilgili bazı eksikliklerin göze çarptığını belirtmek mümkündür. Çalışmaların bazılarında kullanılan kodların tüm seçim beyannamesi içindeki payı belirtilmekle birlikte; ilgili kodların odaklanılan konuya dair beyannamelerde açılan başlığın içindeki oranları hiçbir çalışmada ortaya konmamıştır. Bu durum, bulguların yorumlanmasında eksiklik olarak görülebilir. Çünkü söz konusu başlıkların metnin bütünü dışında kendi içinde de ayrıca değerlendirilmesi, daha bütüncül ve sağlıklı yorumların yapılabilmesini sağlayacaktır. Bu nedenle, bu araştırmada benimsenen kodlar, partilerin 24 Haziran 2018 Türkiye Genel Seçimi için hazırladıkları seçim beyannamelerinin tüm

metninin ve “çevre” başlığının içindeki payları dikkate alınarak ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Bu araştırmanın odaklandığı temel konu, Türkiye’deki siyasi partilerin, 24 Haziran 2018 Türkiye Genel Seçimi için hazırladıkları seçim beyannamelerinde çevre konusuna ne kadar yer verdikleri, çevre başlığı altında hangi kodları ve temaları kullandıkları ve ilgili kod ve temaların beyannamelerde yer alan hem çevre bölümlerinin hem de genel metnin içerisindeki kullanım oranlarını tespit etmektir. Araştırmada kullanılan çevre kavramı; insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, toplumsal, kültürel ve ekonomik ortam olarak ele alınmıştır.

Partilerin bir nevi yaşam sebebi olan siyaset ve iktidar kavramları, çevreyi hem etkilemekte hem de ondan etkilenmektedir. Nitekim iktidarın yöneldiği yapı olan toplumlar da çevreyle karşılıklı etkileşim halindedir. Bu denli bir öneme sahip çevre kavramının partilerin seçim beyannamelerindeki konumu, sözü geçen etkileşimin daha iyi anlaşılabilmesi açısından önemlidir. Bu nedenle, bu araştırmada seçim beyannamelerinde “çevre” konusu tercih edilmiş ve böylece ilgili literatüre katkı yapmak hedeflenmiştir.

Yöntem

Araştırmada yararlanılan veriler doküman incelemesi yöntemiyle elde edilmiştir. Doküman incelemesi yöntemi, araştırılması hedeflenen konuyla ilgili yazılı materyalleri (kitap, makale, rapor, proje, seçim afişleri, seçim beyannameleri, iş ilanları, duvar yazıları vb.) kapsamakta ve bu yazılı materyallerde verilmek istenen mesajları sayısallaştırarak aktarılmasına olanak sağlamaktadır (Özenç ve Özenç, 2013: 18; Yıldırım ve Şimşek, 2013: 259). Söz konusu sayısallaştırma, partilerin muhtelif konulara dair iletmek istedikleri mesajı ortaya koymakla kalmayıp, konuyla aralarındaki mesafenin belirlenmesi ve böylece konuya ne derece önem verdiklerinin de dolaylı olarak anlaşılmasını sağlamaktadır. Doküman incelemesindeki sayısallaştırma ise içerik analizi aracılığıyla yapılabilmektedir. Cohen, Manion ve Morrison da (2007) içerik analizinin tanımını sayısallaştırmanın sağladığı olanaklar çerçevesinde yapmıştır. Onlara göre içerik analizi yazılı dokümanların hem içeriklerinin hem de verilmek istenen mesajın özet şeklinde belirtilmesini sağlamaktadır (Cohen vd., 2007).

Bu araştırmada TBMM’de yer alan beş partinin 24 Haziran 2018’de yapılan genel seçimine yönelik hazırladıkları seçim

beyannameleri incelenmiştir. 24 Haziran 2018 tarihli 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimi sonuçlarına göre geçerli oyların en az % 10'unu alan diğer bir ifade ile 10/06/1983 tarihli ve 18076 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'na göre seçim barajını geçmiş olan siyasi partilerin beyannameleri içerik analizine tabi tutulmuştur. 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimi'nde % 10 barajını geçen siyasi partiler aldıkları oy oranına göre şu şekildedir: Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) % 42.6, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) % 22.6, Halkların Demokratik Partisi (HDP) % 11.7, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) % 11.1 ve İYİ Parti % 10'dur. Çalışmanın bulguları açıklanırken söz konusu siyasi partiler alfabetik olarak sıralanmıştır.

Seçim beyannameleri internet ortamında partilerin resmi web sayfalarından elde edilmiştir. Araştırmada seçim beyannamelerindeki çevre başlığının kaç sayfadan oluştuğu, ilgili beyannamenin kaçınıcı bölümünde yer aldığı, çevreyle alakalı kodların ve temaların ne sıklıkta kullanıldığı, bunların hem çevre bölümü hem de genel metin içerisindeki yüzdeleri irdelenmiştir. Bu nedenle araştırmada nicel yöntemin ağır bastığı söylenebilir.

İçerik analizinde kodlar ve temaların oluşturulması büyük önem arz etmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çünkü analizin temeli bu iki önemli unsura dayanmaktadır. Bu araştırmada, dünyada çevre konusunda önemli kuruluşlar olan Uluslararası Doğa Koruma Birliği (International Union for Conservation of Nature-IUCN) ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nda (United Nations Environment Programme-UNEP) yer alan çevre temaları içerik analizinde kullanılmıştır (Tablo 1 ve Tablo 2). Kodlar ve alt temalar ise (Tablo 3) araştırmacıların uzman görüşüne dayanarak oluşturulmuş ve sözü geçen temaların altında gruplanmıştır (Tablo 4). IUCN'de geçen canlı türleri, ormanlar ve biyoçeşitlilik temaları, ekosistemin kapsamına girmesi nedeniyle UNEP'te bulunan ekosistem teması altında alt tema olarak yer almışlardır. UNEP'te bulunan hava teması, iklim değişikliği teması altında bir alt tema olarak yer almış; çevre hukuku, küresel politika, ekosistem yönetimi ve haklar/insan hakları temaları ise bunların tümünü kapsayan çevre hukuku ve yönetimi teması altında toplanmıştır. Çalışmanın bulgular bölümünde, parti beyannamelerinde yer alan çevreye ilişkin tema, alt tema ve kodlar, beyannamelerin ana metnindeki tekrar sıklıkları göz önüne alınarak çoktan aza doğru sıralanmıştır. Örneğin AK Parti'nin seçim beyannamesinde, kapsadığı kodların en fazla tekrarlandığı *ekosistem* teması (toplam 275 kez), ilgili tabloda ilk sırada gösterilmiştir. Yine

aynı partinin beyannameinde en az kod tekrarı bulunan *çevre hukuku ve yönetimi* (toplam 51 kez) ise son sırada gösterilmiştir. Temaların/alt temaların içerdiği kodlar da beyanname ana metnindeki tekrar sayılarına göre kendi aralarında çoktan aza sıralanmıştır. Örneğin CHP'nin seçim beyannamei incelendiğinde *yeşil ekonomi* teması altında bulunan *sürdürülebilirlik* kodu, ana metinde en çok tekrarlanan kod olduğundan dolayı (17 kez) tabloda ilgili temanın altında birinci sırada yer almıştır.

Tablo 1. IUCN'de Yer Alan Çevre Temaları

Bilim ve Ekonomi	Biyçeşitlilik	Canlı Türleri	Çevre Hukuku
Deniz¹	Ekosistem Yönetimi²	Haklar/İnsan Hakları	İklim Değişikliği³
Korunan Alanlar	Küresel Politika	Ormanlar	

Tablo 2. UNEP'te Yer Alan Çevre Temaları

Afetler	Atık	Biyogüvenlik	Deniz ve Okyanuslar¹
Eğitim	Ekosistem²	Enerji	Hava
İklim Değişikliği³	İnceleme Altındaki Çevre	Kaynak Verimliliği	Kimyasallar
Su	Sürdürülebilir Kalkınma	Teknoloji	Ulaşım
Yeraltı Kaynakları	Yeşil Ekonomi		

Tablo 3. İçerik Analizinde Tercih Edilen Kodlar

Afet/Afetler	Ağaç	Anlaşma	Arıtma
Atık	Atıksu	Bilim ve ekonomi	Bitki
Biyçeşitlilik	Biyogüvenlik	Biyoloji/ Biyolojik	Çevre
Çevresel Etki Değerlendirmesi	Çevre Hukuku/ Çevresel Hukuk	Çevre Kirliliği	Çölleşme
Deniz	Doğa	Doğal	Dünya Miras/Mirası
Eğitim	Ekoloji-Ekolojik	Ekosistem	Ekosistem

¹ Bu temalar kendi aralarında gruplandırılmıştır.

² Bu temalar kendi aralarında gruplandırılmıştır.

³ Bu temalar kendi aralarında gruplandırılmıştır.

**Çevre Konusunun Seçim Beyannamelerindeki Yeri: 24 Haziran 2018
Milletvekili Genel Seçimi Örneği**

			Yönetimi
Emisyon/Sera Gazı Emisyonu	Endemik	Enerji	Erozyon
Görüntü Kirliliği	Gürültü/ Gürültü Kirliliği	Habitat	Hava
Hava Kirliliği	Hayvan	İklim Değişikliği	Karbon Dioksit
Kaynak Verimi/ Verimliliği	Kimyasal	Kirlilik	Korunan Alan/Koruma Alanı
Kuraklık	Küresel Isınma	Küresel Politika/Siyaset	Milli Park
Orman	Sel	Sözleşme	Su
Su Kirliliği	Sulak Alan	Sürdürülebilir	Tabiat
Taşkın	Tatlı Su	Teknoloji	Toprak/ Toprak Kirliliği
Türler	Ulaşım	Yaban Hayatı/Vahşi Yaşam	Yenilenebilir
Yeraltı Kaynakları	Yeşil	Yeşil Ekonomi	Yönetim/İdare/ Hükümet ve Haklar/İnsan Hakları

Tablo 4. Çalışmadaki Temalar, Alt Temalar ve Kodlar

TEMALAR VE ALT TEMALAR	KODLAR
AFETLER	Afet/Afetler
	Erozyon
	Sel
	Taşkın
ÇEVRE	Atık
	Biyogüvenlik
	Çevre
	Çevre Kirliliği
	Görüntü Kirliliği
	Gürültü Kirliliği
	Hava Kirliliği
	Kimyasal
	Kirlilik
	Su Kirliliği

	Toprak Kirliliği
ÇEVRE HUKUKU VE YÖNETİMİ <i>Çevre Hukuku Küresel Politika Ekosistem Yönetimi Haklar/İnsan Hakları</i>	Anlaşma
	Aritma
	Atıksu
	ÇED
	Çevre Hukuku
	Ekosistem Yönetimi
	Hükümet ve Haklar/İnsan Hakları /Yönetim
	Küresel Politika
	Sözleşme
EKOSİSTEM <i>Biyçeşitlilik Ormanlar Canlı Türleri Ekosistem</i>	Ağaç
	Bitki
	Biyçeşitlilik
	Biyoloji/Biyolojik
	Doğa
	Doğal
	Ekoloji/Ekolojik
	Ekosistem
	Endemik
	Habitat
	Hayvan
	Orman
	Sulak Alan
	Tabiat
	Türler
Vahşi Yaşam/Yaban Hayatı	
Yeşil	
ENERJİ	Enerji
	Yenilenebilir
	Yeraltı Kaynakları
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ <i>Hava</i>	Çölleşme
	Emisyon/Sera Gazı Emisyonu
	Hava
	İklim Değişikliği
	Karbondioksit
	Kuraklık
	Küresel Isınma
	Ulaşım
KORUMA ALANLARI	Dünya Mirası
	Korunan Alan/Koruma Alanı
	Milli Park
SU	Deniz
	Su

**Çevre Konusunun Seçim Beyannamelerindeki Yeri: 24 Haziran 2018
Milletvekili Genel Seçimi Örneği**

YEŞİL EKONOMİ	Bilim ve Ekonomi
	Eğitim
	Kaynak Verimi/Verimliliği
	Sürdürülebilir
	Teknoloji
	Toplumsal Cinsiyet
	Yeşil Ekonomi

Bulgular

AK Parti'nin Seçim Beyannamesinde Çevre Konusu

AK Parti'nin 24 Haziran 2018 Genel Seçimine yönelik hazırladığı beyanname toplam 360 sayfadan oluşmaktadır. 360 sayfalık beyannamede toplam 8 bölüm bulunmakta olup 89.565 kelime mevcuttur. Çevreyi ilgilendiren kısım ise 6. bölümde yer alan "Çevre, Şehircilik ve Yerel Yönetimler" başlığı altındaki "Çevrenin ve Doğal Kaynakların Korunması", "Çevre ve Doğal Kaynak Yönetimi" ve "Küresel Isınma ve İklim Değişikliği" alt başlıklarında yer almaktadır. Bu alt başlıklar ilgili beyannamenin 242 ile 253. sayfaları arasındadır ve bu alt başlıklardaki toplam kelime sayısı 3379'dur. Çalışma için belirlenen kod ve temalar ise bu alt başlıklar altında 362 kez geçmektedir. Kod ve temalar toplam metnin %0.40'ını, çevre bölümünün ise %10.71'ini teşkil etmektedir (Tablo 5).

AK Parti'nin 2018 seçim beyannamesinde en fazla geçen tema ekosistemdir. Bu tema içinde ilgili kodlar toplam 275 kez geçmektedir. Beyannamede en az geçen tema ise 51 kodla çevre hukuku ve yönetimidir (Tablo 5).

Tablo 5. AK Parti'nin Seçim Beyannamesinin Ana Metni ile Çevre Kısımındaki Kodlar, Temalar ve Alt Temaların Yinelenme Sayıları ve Oranları

Temalar ve Alt Temalar	Kodlar	Toplam Metin İçinde Geçme Sıklığı	Toplam Metin İçindeki Oranı (%)	Çevre Bölümünde Geçme Sıklığı	Çevre Bölümündeki Oranı (%)
	Doğal	63	0.07033	9	0.26635
	Hayvan	41	0.04577	17	0.50310
	Yeşil	39	0.04354	11	0.32554
	Orman	38	0.04242	33	0.97662
	Tabiat	20	0,02233	15	0.44391

EKOSİSTEM Biyçeşitlilik Ormanlar Canlı Türleri Ekosistem	Biyoloji/ Biyolojik	15	0.01674	13	0.38472
	Ekosistem	12	0.01339	2	0.05918
	Bitki	12	0.01339	2	0.05918
	Ağaç	11	0.01228	8	0.23675
	Yaban Hayatı/ Vahşi Yaşam	11	0.01228	5	0.14797
	Türler	6	0.00669	2	0.05918
	Doğa	4	0.00446	0	0
	Ekoloji/ Ekolojik	2	0.00223	1	0.02959
	Sulak Alan	1	0.00111	1	0.02959
	Biyçeşitlilik	0	0	0	0
	Habitat	0	0	0	0
	Endemik	0	0	0	0
Temanın Toplamı		275	0,30696	119	3,52168
SU	Su	195	0.21771	22	0.65108
	Deniz	50	0,05582	7	0.20716
Temanın Toplamı		245	0,27353	29	0,85824
ÇEVRE	Çevre	100	0,11165	36	1,06540
	Atık	56	0,06252	31	0,91743
	Toprak Kirliliği	6	0,00669	6	0,17756
	Kimyasal	5	0,00558	0	0
	Çevre Kirliliği	3	0,00334	0	0
	Gürültü Kirliliği	3	0,00334	3	0,08878
	Kirlilik	2	0,00223	1	0,02959
	Görüntü Kirliliği	1	0,00111	0	0
	Biyogüvenlik	0	0	0	0
	Su Kirliliği	0	0	0	0
Hava Kirliliği	0	0	0	0	
Temanın Toplamı		176	0,19646	77	2,27876
ENERJİ	Enerji	123	0,13733	11	0,32554
	Yenilenebilir	17	0,01898	2	0,05918
	Yer Altı Kaynakları	5	0,00558	1	0,02959
Temanın Toplamı		145	0,16189	14	0,41431
YEŞİL EKONOMİ	Sürdürülebilir	44	0,04912	12	0,35513
	Teknoloji	17	0,01898	2	0,05918
	Bilim ve Ekonomi	10	0,01116	10	0,29594
	Eğitim	6	0,00669	6	0,17756
	Yeşil Ekonomi	1	0,00111	1	0,02959
	Toplumsal Cinsiyet	1	0,00111	0	0
	Kaynak Verimi/Verimliliği	1	0,00111	1	0,02959
Temanın Toplamı		80	0,08928	32	0,94699

**Çevre Konusunun Seçim Beyannamelerindeki Yeri: 24 Haziran 2018
Milletvekili Genel Seçimi Örneği**

AFETLER	Afet/Afetler	56	0.06252	2	0.05918
	Sel	7	0.00781	5	0.14797
	Taşkın	6	0.00669	6	0.17756
	Erozyon	5	0.00558	4	0.11837
Temanın Toplamı		74	0,0826	17	0,50308
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ Hava	İklim Değişikliği	21	0.02344	8	0.23675
	Hava	12	0.01339	9	0.26635
	Kuraklık	7	0.00781	2	0.05918
	Karbondioksit	5	0.00558	0	0
	Emisyon/Sera Gazı Emisyonu	5	0.00558	5	0.14797
	Ulaşım	4	0.00446	2	0.05918
	Küresel Isınma	3	0.00334	2	0.05918
Çölleşme	2	0.00223	2	0.05918	
Temanın Toplamı		59	0,06583	30	0,88779
KORUMA ALANLARI	Dünya Mirası	29	0.03237	0	0
	Korunan Alan/Koruma Alanı	19	0.02121	15	0.44391
	Milli Park	6	0.00669	5	0.14797
Temanın Toplamı		54	0,06027	20	0,59188
ÇEVRE HUKUKU VE YÖNETİMİ Çevre Hukuku Küresel Politika Ekosistem Yönetimi Haklar/İnsan Hakları	Atıksu	19	0.02121	10	0.29594
	Yönetim Hükümet ve Haklar	16	0.01786	0	0
	İnsan Hakları				
	Arıtma	7	0.00781	7	0.20716
	Anlaşma	4	0.00446	4	0.11837
	ÇED	3	0.00334	2	0.05918
	Küresel Politika	1	0.00111	0	0
	Sözleşme	1	0.00111	1	0.02959
	Çevre Hukuku	0	0	0	0
Ekosistem Yönetimi	0	0	0	0	
Temanın Toplamı		51	0,0569	24	0,71024
Genel Toplam		1159	1.29403	362	10.71322

Tablo 6 incelendiğinde AK Parti'nin seçim beyannamesinde en çok geçen çevre kodunun "su" olduğu görülmektedir (195 kez). *Su kirliliği, hava kirliliği, biyoçeşitlilik* gibi kodlar beyannamede bulunmamaktadır. Tablo 7'ye göre çevre başlığında en çok geçen kod ise *çevredir* (36 kez). Bu kısımda özellikle *doğa* kodunun geçmemesi dikkat çekicidir.

Tablo 6. AK Parti'nin seçim beyannamesinde en çok geçen beş çevre kodu

Kod	Metinde Geçme Sıklığı
Su	195
Enerji	123
Çevre	100
Doğal	63
Atık	56

Tablo 7. AK Parti'nin seçim beyannamesinin çevreyle ilgili bölümünde en çok geçen kodlar

Kod	Metinde Geçme Sıklığı
Çevre	36
Orman	33
Atık	31
Su	22
Hayvan	17

CHP'nin Seçim Beyannamesinde Çevre Konusu

CHP'nin 24 Haziran 2018 Genel Seçimi için hazırladığı beyanname toplam 244 sayfadan ve 29.921 kelimedenden oluşmaktadır. Söz konusu beyanname 11 bölüm bulunmaktadır ve çevre konusunu içeren ana başlık, 11. kısımda "Doğa Dostu Bir Yaşam" başlığı altında yer almaktadır. Bu başlık, beyannamenin 220 ila 226. sayfaları arasındadır ve başlıktaki toplam kelime sayısı 1033'tür. Belirlenen kod ve temalar ise bu başlık altında 110 kez geçmektedir. Çevre bölümü içinde geçen kod ve temalar toplam metnin %0.36'sını, çevre bölümünün ise %10.65'ini teşkil etmektedir (Tablo 8).

CHP'nin seçim beyannamesinde en çok bulunan tema 108 toplam kod içeren *ekosistem*dir. En az geçen tema ise sadece 1 kod içeren *koruma alanları*dır (Tablo 8).

Tablo 8. CHP'nin Seçim Beyannamesinin Ana Metni ile Çevre Kısımındaki Kodlar, Temalar ve Alt Temaların Yinelenme Sayıları ve Oranları

Temalar ve Alt Temalar	Kodlar	Toplam Metin İçinde Geçme Sıklığı	Toplam Metin İçinde Oranı (%)	Çevre Bölümünde Geçme Sıklığı	Çevre Bölümündeki Oranı (%)
	Doğa	25	0,08355	16	1.54888
	Orman	25	0,08355	1	0.09680
	Doğal	17	0,05681	7	0.67763

**Çevre Konusunun Seçim Beyannamelerindeki Yeri: 24 Haziran 2018
Milletvekili Genel Seçimi Örneği**

EKOSİSTEM Biyçeşitlilik Ormanlar Canlı Türleri Ekosistem	Hayvan	15	0,05013	7	0.67763
	Yeşil	8	0,02673	2	0.19361
	Ekosistem	5	0,01671	1	0.09680
	Ekoloji/Ekolojik	3	0,01002	3	0.29041
	Ağaç	2	0,00668	0	0
	Türler	2	0,00668	2	0.19361
	Yaban Hayatı/ Vahşi Yaşam	2	0,00668	1	0.09680
	Biyoloji/Biyolojik	1	0,00334	1	0.09680
	Bitki	1	0,00334	0	0
	Biyçeşitlilik	1	0,00334	0	0
	Endemik	1	0,00334	1	0.09680
	Tabiat	0	0	0	0
	Sulak Alan	0	0	0	0
	Habitat	0	0	0	0
Temanın Toplamı		108	0,3609	42	4,06577
SU	Su	25	0.08355	8	0.77444
	Deniz	17	0.05681	2	0.19361
Temanın Toplamı		42	0,14036	10	0,96805
ENERJİ	Enerji	37	0.12365	13	1.25847
	Yenilenebilir	2	0,00668	1	0.09680
	Yer Altı Kaynakları	0	0	0	0
Temanın Toplamı		39	0,13033	14	1,35527
ÇEVRE	Çevre	20	0.06684	5	0.48402
	Atık	6	0.02005	4	0.38722
	Kimyasal	2	0,00668	0	0
	Toprak Kirliliği	2	0,00668	1	0.09680
	Gürültü Kirliliği	2	0,00668	0	0
	Kirlilik	1	0,00334	0	0
	Hava Kirliliği	1	0,00334	1	0.09680
	Biyogüvenlik	0	0	0	0
	Su Kirliliği	0	0	0	0
	Çevre Kirliliği	0	0	0	0
Görüntü Kirliliği	0	0	0	0	
Temanın Toplamı		34	0,11361	11	1,06484
YEŞİL EKONOMİ	Sürdürülebilir	17	0.05681	3	0.29041
	Teknoloji	4	0.01336	4	0.38722
	Yeşil Ekonomi	2	0,00668	1	0.09680
	Bilim ve Ekonomi	2	0,00668	2	0.19361
	Toplumsal Cinsiyet	2	0,00668	0	0
	Eğitim	0	0	0	0
	Kaynak Verimi/Verimliliği	0	0	0	0
Temanın Toplamı		27	0,09021	10	0,96804

ÇEVRE HUKUKU VE YÖNETİMİ Çevre Hukuku Küresel Politika Ekosistem Yönetimi Haklar/İnsan Hakları	Yönetim Hükümet ve Haklar İnsan Hakları	15	0.05013	0	0
	ÇED	4	0.01336	3	0.29041
	Aritma	3	0.01002	2	0.19361
	Atıksu	2	0,00668	1	0.09680
	Anlaşma	1	0,00334	0	0
	Çevre Hukuku	0	0	0	0
	Ekosistem Yönetimi	0	0	0	0
	Küresel Politika	0	0	0	0
	Sözleşme	0	0	0	0
Temanın Toplamı		25	0,08353	6	0,58082
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ Hava	İklim Değişikliği	13	0.04344	7	0.67763
	Karbondioksit	4	0.01336	3	0.29041
	Emisyon/Sera Gazı Emisyonu	1	0,00334	1	0.09680
	Hava	1	0,00334	1	0.09680
	Kuraklık	1	0,00334	1	0.09680
	Çölleşme	0	0	0	0
	Küresel Isınma	0	0	0	0
	Ulaşım	0	0	0	0
Temanın Toplamı		20	0,06682	13	1,25844
AFETLER	Afet/Afetler	10	0.03342	1	0.09680
	Erozyon	2	0,00668	2	0.19361
	Sel	1	0,00334	1	0.09680
	Taşkın	0	0	0	0
Temanın Toplamı		13	0,04344	4	0,38721
KORUMA ALANLARI	Dünya Mirası	1	0,00334	0	0
	Korunan Alan/Koruma Alanı	0	0	0	0
	Milli Park	0	0	0	0
Temanın Toplamı		1	0,00334	0	0
Genel Toplam		309	1.03271	110	10.64859

Beyanname ana metninde 37 kez geçen *enerji*, en fazla tekrarlanan koddur (Tablo 9). *Milli park, koruma alanı, küresel ısınma* gibi kodların beyannamede hiç kullanılmadığı görülmektedir. Çevre kısmında en çok tekrarlanan kod ise *doğadır* (16 kez- Tablo 10). Bu kısımda *ağaç, bitki, çevre kirliliği* gibi kodların hiç geçmediği görülmektedir.

Tablo 9. CHP'nin seçim beyannamesinde en çok geçen beş çevre kodu

Kod	Metinde Geçme Sıklığı
Enerji	37
Doğa	25
Orman	25
Su	25
Çevre	20

Tablo 10. CHP'nin seçim beyannamesinin çevreyle ilgili bölümünde en çok geçen kodlar

Kod	Metinde Geçme Sıklığı
Doğa	16
Enerji	13
Su	8
Doğal	7
Hayvan	7

HDP'nin Seçim Beyannamesinde Çevre Konusu

HDP'nin 24 Haziran 2018 Genel Seçimi için hazırladığı beyanname 92 sayfadan ve 9.117 kelimedenden oluşmaktadır. Bu beyanname toplam 15 bölüm bulunmaktadır ve çevre konusunu içeren başlık, 8. bölümdeki “En Güzel Ülke Doğa Haklarının Korunduğu Ülkedir” ana başlığındadır. Bu başlık 56 ile 61. sayfalar arasında kapsamaktadır. İlgili başlıktaki toplam kelime sayısı 481'dir. Çevreye ilişkin kod ve temalar bu başlık altında 49 kez geçmektedir. Çevre bölümü içinde geçen kod ve temalar toplam metnin %0.53'ünü, çevre bölümünün ise %10.18'ini oluşturmaktadır (Tablo 11).

HDP'nin seçim beyannamesinde en çok bulunan tema toplam 50 kod içeren ekosistemdir. Afetler temasında yer alan kodların beyannameye hiç geçmediği görülmektedir (Tablo 11).

Fotoğraf 1'de HDP'nin 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimi için hazırladığı beyannameye çevre bölümünde yer alan bir çizim yer almaktadır. Beş siyasi partinin beyannameleri incelendiğinde çevreyle ilgili tek görselin HDP'nin seçim beyannamesindeki söz konusu çizim olduğu anlaşılmaktadır.

Fotoğraf 1. HDP'nin Seçim Beyannamesinin Çevre Hakkındaki Bölümüne Ait Bir Çizim

Tablo 11. HDP'nin Seçim Beyannamesinin Ana Metni ile Çevre Kısımındaki Kodlar, Temalar ve Alt Temaların Yinelenme Sayıları ve Oranları

Temalar ve Alt Temalar	Kodlar	Toplam Metin İçinde Geçme Sıklığı	Toplam Metin İçinde Oranı (%)	Çevre Bölümünde Geçme Sıklığı	Çevre Bölümündeki Oranı (%)
EKOSİSTEM Biyçeşitlilik Ormanlar Canlı Türleri Ekosistem	Doğa	17	0.18646	5	1.03950
	Hayvan	12	0.13162	8	1.66320
	Ekoloji/Ekolojik	7	0.07677	3	0.62370
	Doğal	6	0.06581	4	0.83160
	Orman	5	0.05484	4	0.83160
	Yeşil	1	0.01096	0	0
	Ekosistem	1	0.01096	1	0.20790
	Ağaç	1	0.01096	0	0
	Tabiat	0	0	0	0
	Biyoloji/Biyolojik	0	0	0	0
	Bitki	0	0	0	0
	Biyçeşitlilik	0	0	0	0
	Türler	0	0	0	0
	Sulak Alan	0	0	0	0
	Yaban Hayatı/Vahşi Yaşam	0	0	0	0
	Habitat	0	0	0	0
Endemik	0	0	0	0	
Temanın Toplamı		50	0,54838	25	5,1975
SU	Su	17	0.18646	8	1.66320
	Deniz	0	0	0	0
Temanın Toplamı		17	0,18646	8	1,6632
ÇEVRE HUKUKU VE YÖNETİMİ Çevre Hukuku Küresel Politika Ekosistem	Yönetim Hükümet ve Haklar İnsan Hakları	9	0.09871	4	0.83160
	Anlaşma	1	0.01096	1	0.20790
	ÇED	1	0.01096	1	0.20790
	Aritma	0	0	0	0
	Atıksu	0	0	0	0
	Çevre Hukuku	0	0	0	0
Ekosistem	0	0	0	0	

**Çevre Konusunun Seçim Beyannamelerindeki Yeri: 24 Haziran 2018
Milletvekili Genel Seçimi Örneği**

Yönetimi Haklar/İnsan Hakları	Yönetimi				
	Küresel Politika	0	0	0	0
	Sözleşme	0	0	0	0
Temannın Toplamı		11	0,12063	6	1,2474
ENERJİ	Enerji	5	0.05484	3	0.62370
	Yer Altı Kaynakları	1	0.01096	1	0.20790
	Yenilenebilir	0	0	0	0
Temannın Toplamı		6	0,0658	4	0,8316
ÇEVRE	Atık	4	0.04387	3	0.62370
	Çevre	1	0.01096	1	0.20790
	Kirlilik	1	0.01096	1	0.20790
	Kimyasal	0	0	0	0
	Biyogüvenlik	0	0	0	0
	Toprak Kirliliği	0	0	0	0
	Su Kirliliği	0	0	0	0
	Çevre Kirliliği	0	0	0	0
	Gürültü Kirliliği	0	0	0	0
	Görüntü Kirliliği	0	0	0	0
	Hava Kirliliği	0	0	0	0
Temannın Toplamı		6	0,06580	5	1,0395
YEŞİL EKONOMİ	Toplumsal Cinsiyet	2	0.02193	0	0
	Bilim ve Ekonomi	1	0.01096	1	0.20790
	Teknoloji	1	0.01096	0	0
	Eğitim	1	0.01096	0	0
	Yeşil Ekonomi	0	0	0	0
	Sürdürülebilir	0	0	0	0
	Kaynak Verimi/Verimliliği	0	0	0	0
Temannın Toplamı		5	0,05481	1	0,2079
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ Hava	Hava	1	0.01096	0	0
	İklim Değişikliği	0	0	0	0
	Küresel Isınma	0	0	0	0
	Çölleşme	0	0	0	0
	Kuraklık	0	0	0	0
	Karbondioksit	0	0	0	0
	Emisyon/Sera Gazı Emisyonu	0	0	0	0
	Ulaşım	0	0	0	0
Temannın Toplamı		1	0.01096	0	0
KORUMA ALANLARI	Dünya Mirası	1	0.01096	0	0
	Korunan Alan/Koruma Alanı	0	0	0	0
	Milli Park	0	0	0	0
Temannın Toplamı		1	0.01096	0	0
	Afet/Afetler	0	0	0	0

AFETLER	Erozyon	0	0	0	0
	Taşkın	0	0	0	0
	Sel	0	0	0	0
Temanın Toplamı		0	0	0	0
Genel Toplam		97	1.06394	49	10.18711

Beyanname ana metninde 17’şer kez geçen *doğa* ve *su* en fazla tekrarlanan kodlardır (Tablo 12). *Yaban hayatı, koruma alanı, deniz, çevre kirliliği, çölleşme* gibi kodların beyannamede yer almadığı görülmektedir. 8’er kez tekrarlanan *hayvan ve su* kodları çevre kısmında en çok yinelenen kodlardır (Tablo 13). Bu kısımda *ulaşım, sel, dünya mirası* gibi kodların kullanılmadığı ortaya çıkmaktadır.

Tablo 12. HDP’nin seçim beyannamesinde en çok geçen beş çevre kodu

Kod	Metinde Geçme Sıklığı
Doğa	17
Su	17
Hayvan	12
Ekoloji/ Ekolojik	7
Doğal	6

Tablo 13. HDP’nin seçim beyannamesinin çevreyle ilgili bölümünde en çok geçen kodlar

Kod	Metinde Geçme Sıklığı
Hayvan	8
Su	8
Doğa	5
Doğal	4
Orman	4

İYİ Parti’nin Seçim Beyannamesinde Çevre Konusu

İYİ Parti’nin 24 Haziran 2018 Genel Seçimi için hazırladığı beyanname toplam 239 sayfadan ve 29.295 kelimedenden oluşmaktadır. Bu beyannamede toplam 16 bölüm bulunmaktadır ve çevre konusunu içeren başlık, 10. bölümdeki “İklim Değişikliği ve Çevre” ana başlığındadır. Başlık 90 ila 92. sayfalar arasını kapsamaktadır. İlgili başlıktaki toplam kelime sayısı 315’tir. Çevreye ilişkin kod ve temalar bu başlık altında 49 kez geçmektedir. Çevre bölümü içinde geçen kod ve temalar toplam metnin %0.13’ünü, çevre bölümünün ise %12.38’ini oluşturmaktadır (Tablo 17).

İYİ Parti’nin seçim beyannamesinde en çok bulunan tema toplam 110 kod içeren *ekosistemdir*. *Afetler* temasında ise sadece 1 kodun beyannamede geçtiği görülmektedir (Tablo 17).

Çevre Konusunun Seçim Beyannamelerindeki Yeri: 24 Haziran 2018
Milletvekili Genel Seçimi Örneği

Tablo 14. İYİ Parti'nin Seçim Beyannamesinin Ana Metni ile Çevre Kısımındaki Kodlar, Temalar ve Alt Temaların Yinelenme Sayıları ve Oranları

Temalar ve Alt Temalar	Kodlar	Toplam Metin İçinde Geçme Sıklığı	Toplam Metin İçinde Oranı (%)	Çevre Bölümünde Geçme Sıklığı	Çevre Bölümündeki Oranı (%)
EKOSİSTEM Biyçeşitlilik Ormanlar Canlı Türleri Ekosistem	Hayvan	36	0.12288	0	0
	Doğal	30	0.10240	1	0.31746
	Orman	10	0.03413	8	2.53968
	Ekoloji/Ekolojik	8	0.02730	5	1.58730
	Doğa	7	0.02389	0	0
	Bitki	7	0.02389	0	0
	Ağaç	6	0.02048	6	1.90476
	Ekosistem	3	0.01024	1	0.31746
	Yeşil	2	0.00682	0	0
	Yaban Hayatı/Vahşi Yaşam	1	0.00341	0	0
	Tabiat	0	0	0	0
	Biyoloji/Biyolojik	0	0	0	0
	Biyçeşitlilik	0	0	0	0
	Türler	0	0	0	0
	Sulak Alan	0	0	0	0
Habitat	0	0	0	0	
Endemik	0	0	0	0	
Temanın Toplamı		110	0,37544	21	6,66666
ENERJİ	Enerji	65	0.22188	3	0.95238
	Yenilenebilir	7	0.02389	1	0.31746
	Yer Altı Kaynakları	0	0	0	0
Temanın Toplamı		72	0,24577	4	1,26984
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ Hava	Ulaşım	27	0.09216	0	0
	Karbondioksit	10	0.03413	5	1.58730
	Emisyon/Sera Gazı Emisyonu	4	0.01365	1	0.31746
	İklim Değişikliği	3	0.01024	0	0
	Çölleşme	1	0.00341	1	0.31746
	Hava	1	0.00341	1	0.31746
	Küresel Isınma	0	0	0	0
	Kuraklık	0	0	0	0
Temanın Toplamı		46	0.157	8	2.53968
SU	Su	25	0.08533	0	0
	Deniz	18	0.06144	0	0
Temanın Toplamı		43	0,14677	0	0

ÇEVRE	Çevre	16	0.05461	4	1.26984
	Toprak Kirliliği	5	0.01706	1	0.31746
	Atık	4	0.01365	0	0
	Çevre Kirliliği	1	0.00341	1	0.31746
	Biyogüvenlik	0	0	0	0
	Görüntü Kirliliği	0	0	0	0
	Gürültü Kirliliği	0	0	0	0
	Hava Kirliliği	0	0	0	0
	Kimyasal	0	0	0	0
	Kirlilik	0	0	0	0
Su Kirliliği	0	0	0	0	
Temanın Toplamı		26	0,08873	6	1,90476
YEŞİL EKONOMİ	Sürdürülebilir	8	0.02730	1	0.31746
	Teknoloji	7	0.02389	1	0.31746
	Bilim ve Ekonomi	4	0.01365	4	1.26984
	Eğitim	0	0	0	0
	Kaynak Verimi/Verimliliği	0	0	0	0
	Toplumsal Cinsiyet	0	0	0	0
	Yeşil Ekonomi	0	0	0	0
Temanın Toplamı		19	0,06484	6	1,90476
ÇEVRE HUKUKU VE YÖNETİMİ Çevre Hukuku Küresel Politika Ekosistem Yönetimi Haklar/İnsan Hakları	Anlaşma	3	0.01024	3	0.95238
	Yönetim			0	0
	Hükümet ve Haklar	3	0.01024		
	İnsan Hakları				
	Arıtma	0	0	0	0
	Atıksu	0	0	0	0
	ÇED	0	0	0	0
	Çevre Hukuku	0	0	0	0
	Ekosistem Yönetimi	0	0	0	0
Küresel Politika	0	0	0	0	
Sözleşme	0	0	0	0	
Temanın Toplamı		6	0,02048	3	0,95238
KORUMA ALANLARI	Dünya Mirası	1	0.00341	0	0
	Korunan Alan/Koruma Alanı	0	0	0	0
	Milli Park	0	0	0	0
Temanın Toplamı		1	0.00341	0	0
AFETLER	Erozyon	1	0.00341	1	0.31746
	Afet/Afetler	0	0	0	0
	Taşkın	0	0	0	0
	Sel	0	0	0	0
Temanın Toplamı		1	0.00341	1	0.31746
Genel Toplam		324	1.10599	49	15.55555

**Çevre Konusunun Seçim Beyannamelerindeki Yeri: 24 Haziran 2018
Milletvekili Genel Seçimi Örneği**

Beyanname ana metninde 65 kez geçen *enerji* en fazla tekrarlanan kod olmuştur (Tablo 15). *Afet, milli park, sulak alan, atıksu* gibi kodların beyannamede bulunmadığı görülmektedir. 8 kez tekrarlanan *orman* kodu çevre kısmında en çok yinelenen koddur (Tablo 16). Bu kısımda *ÇED, ekosistem yönetimi, su* gibi kodların kullanılmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 15. İYİ Parti'nin seçim beyannamesinde en çok geçen beş çevre kodu

Kod	Metinde Geçme Sıklığı
Enerji	65
Hayvan	36
Doğal	30
Ulaşım	27
Su	25

Tablo 16. İYİ Parti'nin seçim beyannamesinin çevreyle ilgili bölümünde en çok geçen kodlar

Kod	Metinde Geçme Sıklığı
Orman	8
Ağaç	6
Ekoloji/Ekolojik	5
Karbondioksit	5
Çevre	4

MHP'nin Seçim Beyannamesinde Çevre Konusu

MHP'nin 24 Haziran 2018 Genel Seçimi için hazırladığı beyanname 133 sayfadan ve 21.636 kelimedenden oluşmaktadır. Bu beyannamede toplam 10 bölüm bulunmaktadır ve çevre konusunu içeren alt başlıklar, 8. bölümdeki "*Politikalarımız*" ana başlığı altındaki "*Enerji ve Doğal Kaynaklar*" ile "**Çevre**"dir. "*Enerji ve Doğal Kaynaklar*" alt başlığı beyannamenin 87 ila 89. sayfaları arasında, çevre alt başlığı ise 102-103 sayfalarında bulunmaktadır. İlgili başlıklardaki toplam kelime sayısı 490'dır. Belirlenen kod ve temalar ise bu başlık altında 64 kez geçmektedir. Çevre bölümü içinde geçen kod ve temalar toplam metnin %0.29'unu, çevre bölümünün ise %13.06'sını oluşturmaktadır (Tablo 17). MHP'nin seçim beyannamesinde en çok bulunan tema 35 kod içeren *enerji*dir. *Koruma alanları* temasında ise hiç kod bulunmaması ilginçtir (Tablo 17).

Tablo 17. MHP'nin Seçim Beyannamesinin Ana Metni ile Çevre Kısımındaki Kodlar, Temalar ve Alt Temaların Yinelenme Sayıları ve Oranları

Temalar ve Alt Temalar	Kodlar	Toplam Metin İçinde Geçme Sıklığı	Toplam Metin İçinde Oranı (%)	Çevre Bölümünde Geçme Sıklığı	Çevre Bölümündeki Oranı (%)
------------------------	--------	-----------------------------------	-------------------------------	-------------------------------	-----------------------------

ENERJİ	Enerji	32	0.14790	26	5.30612
	Yenilenebilir	2	0.00924	2	0.40816
	Yer Altı Kaynakları	1	0.00462	0	0
Temanın Toplamı		35	0,16176	28	5,71428
EKOSİSTEM Biyçeşitlilik Ormanlar Canlı Türleri Ekosistem	Doğal	16	0.07395	5	1.02040
	Hayvan	7	0.03235	0	0
	Orman	2	0.00924	0	0
	Bitki	2	0.00924	0	0
	Ekolojik/Ekolojik	1	0.00462	1	0.20408
	Ekosistem	1	0.00462	0	0
	Biyoloji/Biyolojik	1	0.00462	0	0
	Yaban Hayatı/Vahşi Yaşam	1	0.00462	0	0
	Doğa	0	0	0	0
	Yeşil	0	0	0	0
	Ağaç	0	0	0	0
	Tabiat	0	0	0	0
	Biyçeşitlilik	0	0	0	0
	Türler	0	0	0	0
	Sulak Alan	0	0	0	0
	Habitat	0	0	0	0
Endemik	0	0	0	0	
Temanın Toplamı		31	0,14326	6	1,22448
ÇEVRE	Çevre	22	0.10168	14	2.85714
	Atık	1	0.00462	1	0.20408
	Kirlilik	0	0	0	0
	Kimyasal	0	0	0	0
	Biyogüvenlik	0	0	0	0
	Toprak Kirliliği	0	0	0	0
	Su Kirliliği	0	0	0	0
	Çevre Kirliliği	0	0	0	0
	Gürültü Kirliliği	0	0	0	0
	Görüntü Kirliliği	0	0	0	0
Hava Kirliliği	0	0	0	0	
Temanın Toplamı		23	0,1063	15	3,06122
YEŞİL EKONOMİ	Sürdürülebilir	7	0.05681	2	0.40816
	Teknoloji	5	0.02310	2	0.40816
	Bilim ve Ekonomi	4	0.01848	4	0.81632
	Toplumsal Cinsiyet	2	0.00924	0	0
	Eğitim	0	0	0	0
	Kaynak Verimi/Verimliliği	0	0	0	0
	Yeşil Ekonomi	0	0	0	0
Temanın Toplamı		18	0,10763	8	1,63264

**Çevre Konusunun Seçim Beyannamelerindeki Yeri: 24 Haziran 2018
Milletvekili Genel Seçimi Örneği**

ÇEVRE HUKUKU VE YÖNETİMİ Çevre Hukuku Küresel Politika Ekosistem Yönetimi Haklar/İnsan Hakları	Yönetim Hükümet ve Haklar İnsan Hakları	11	0.05084	1	0.20408
	Anlaşma	2	0.01848	2	0.40816
	Aritma	0	0	0	0
	Atıksu	0	0	0	0
	ÇED	0	0	0	0
	Çevre Hukuku	0	0	0	0
	Ekosistem Yönetimi	0	0	0	0
	Küresel Politika	0	0	0	0
Sözleşme	0	0	0	0	
Temanın Toplamı		13	0,06932	3	0,61224
SU	Deniz	5	0.02310	2	0.40816
	Su	5	0.02310	2	0.40816
Temanın Toplamı		10	0,0462	4	0,81632
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ Hava	Hava	6	0.02773	0	0
	İklim Değişikliği	1	0.00462	0	0
	Çölleşme	0	0	0	0
	Emisyon/Sera Gazı Emisyonu	0	0	0	0
	Karbondiyoksit	0	0	0	0
	Kuraklık	0	0	0	0
	Küresel Isınma	0	0	0	0
Ulaşım	0	0	0	0	
Temanın Toplamı		7	0,03235	0	0
AFETLER	Afet/Afetler	3	0.01386	0	0
	Erozyon	0	0	0	0
	Taşkın	0	0	0	0
	Sel	0	0	0	0
Temanın Toplamı		3	0,01386	0	0
KORUMA ALANLARI	Korunan Alan/Koruma Alanı	0	0	0	0
	Milli Park	0	0	0	0
	Dünya Mirası	0	0	0	0
Temanın Toplamı		0	0	0	0
Genel Toplam		140	0.64706	64	13.06122

Beyanname ana metninde 32 kez geçen *enerji*, en fazla tekrarlanan koddur (Tablo 18). *Milli park, koruma alanı, sel, türler, sulak alan* gibi pek çok kod beyannamede kullanılmamıştır. Çevre kısmında en çok tekrarlanan kodun yine *enerji* olduğu görülmektedir (26 kez-Tablo 19). Bu kısımda *hayvan, bitki, yeşil ekonomi* gibi birçok kodun hiç kullanılmadığı ortaya çıkmaktadır.

Tablo 18. MHP'nin seçim beyannamesinde en çok geçen beş çevre kodu

Kod	Metinde Geçme Sıklığı
Enerji	32
Çevre	22
Doğal	16
Hayvan	7
Sürdürülebilir	7

Tablo 19. MHP'nin seçim beyannamesinin çevreyle ilgili bölümünde en çok geçen kodlar

Kod	Metinde Geçme Sıklığı
Enerji	26
Çevre	14
Doğal	5
Bilim ve Ekonomi	4
Su	2

Sonuç

Seçim beyannameleri, siyasi partilerin planlarını, programlarını, stratejilerini ve hedeflerini toplumun tüm katmanlarına iletme hususunda önemli bir işlev görmektedirler. Siyasi partiler, seçim beyannameleri aracılığıyla kendilerini topluma tam anlamıyla tanıtabilmeyi amaçlamaktadırlar. Bu tanıtım istenilen düzeyde olursa, partiler kendilerini benimsemeyen ve daha önceki seçimlerde kendilerine oy vermeyen kesimleri de ikna edip etkileyebilmekte, böylece en büyük siyasi hedeflerine yani iktidara ulaşabilme konusunda önemli kazançlar elde edebilmektedirler. Dolayısıyla, seçim beyannamelerinin toplumu ikna etmek için önemli siyasi araçlardan biri olması, partilerin seçim beyannamelerini fazlasıyla önemsemelerini ve hazırlanışında titizlikle davranmaya özen göstermelerini sağlamaktadır. Bu çalışmada da 24 Haziran 2018 Genel Seçimine yönelik seçim barajını aşarak mecliste bulunan beş siyasi partinin seçim beyannameleri, çevre konusu perspektifiyle incelenmiştir. Bu yolla siyasi partilerin; toplumsal siyasi, ekonomik, kültürel ve daha birçok alandaki ilişkilerin cereyan ettiği çevreye bakışları ve verdikleri önem ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Beş siyasi partinin seçim beyannameleri incelendiği zaman, AK Parti, CHP, HDP ve İYİ Parti'nin seçim beyannamelerinde en çok

geçen temanın *ekosistem* olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, söz konusu dört partinin çevre konusunda en çok önem verdikleri konunun *ekosistem, biyoçeşitlilik, canlı türleri ve ormanlar* olduğu söylenebilir. MHP'nin ise en fazla vurguladığı tema *enerjidir*.

AK Parti'nin seçim beyannamesinde en az belirtilen temanın *çevre hukuku ve yönetimi* olduğu görülmektedir. Bu temanın bir sıra üstünde ise *koruma alanları* yer almaktadır. CHP ve MHP'de ise en az geçen tema *koruma alanlarıdır*. İki partide de bu sıranın bir üstünde *afetler* teması gelmektedir. HDP ve İYİ Parti'nin seçim beyannamelerinde *afetler ve koruma alanları* yer değiştirmiş ve *afetler* son sıraya inip *koruma alanları* sondan bir önceki sıraya çıkmıştır. Bütün bu verilerden yola çıkarak şunu söylemek mümkündür: Beş siyasi partinin tümü göz önüne alındığında çevre konusunda en az üstünde durdukları temanın *koruma alanları* olduğu anlaşılmaktadır. *Afet* konusunda da beyannamelerde vurguların eksik olduğu görülmektedir.

CHP, MHP ve İYİ Parti'nin seçim beyannamelerinde en çok geçen kodun *enerji* olduğu görülmektedir. AK Parti'de *su*, HDP'de ise *doğa* kodları ön plana çıkmıştır. Seçim beyannamelerinin çevreye ilişkin bölümlerinde ise en fazla kullanılan kod konusunda beş parti de farklılık göstermektedir. Dolayısıyla belli bir kodun öne çıktığını söylemek mümkün değildir.

Beyannamelerdeki kodlar incelendiğinde, hiçbir partinin *biyogüvenlik* kodunu kullanmaması dikkat çekicidir. Çevre konusunda önemli kavramlardan biri olan biyogüvenliğin partilerin çevre perspektiflerinde yer bulmaması, belirtilmesi gereken bir eksikliktir. Doğanın bir parçası olan canlı türlerinin çeşitliliğini vurgulayan *biyoçeşitlilik* kavramı sadece CHP'nin beyannamesinde bir defa geçmektedir. Diğer partiler, bu kavramı beyannamelerinde kullanmamışlardır. Ayrıca *ekosistem yönetimi, çevre hukuku, endemik, habitat, milli park, koruma alanı, sulak alan, su/hava/toprak/görüntü/gürültü kirliliği* gibi kodların da beyannamelerde yeterince kullanılmadığı analiz sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu eksikliklerin tümü düşünüldüğünde, partilerin çevre konusundaki bakış açılarının pek sağlıklı, bütüncül ve dengeli olmadığını söylemek mümkündür.

Çevre kodlarının en fazla kullanıldığı beyanname, 1159 ile AK Parti'nin seçim beyannamesidir. Bu durum, Atmış ve Günşen'in 2015 seçimlerine yönelik beyannamelerde ormancılık konulu makaleleriyle benzerlik göstermektedir (Atmış ve Günşen, 2016). Bu

durumun nedenlerinden biri, AK Parti'nin uzun yıllar süren iktidarıyla bağlantılı olarak ortaya çıkmaktadır. İncelenen diğer partiler beyannamelerinde sadece projelerinden, planlarından ve hedeflerinden bahsederken, AK Parti bunların dışında iktidarı döneminde yaptıklarını da öne çıkarmaktadır. Bu nedenle, kullanılan çevre kodları AK Parti beyannamelerinde fazlalaşabilmektedir.

Çevre bölümlerinde kullanılan kodların, çevre bölümlerinin tümüne oranı düşünüldüğünde en fazla orana sahip parti İYİ Parti'dir. Diğer partiler %10 civarında olmalarına rağmen İYİ Parti onlardan 5 puan öndedir. Bu durum, İYİ Parti'nin araştırılan diğer dört partiye göre çevre bölümünde, çevre kavramıyla bağlantılı terimleri daha sık kullandığını ortaya çıkarmaktadır.

AK Parti, CHP ve MHP'nin çevre başlıklarını seçim beyannamelerinin genellikle son bölümlerinde kullanmayı tercih ettikleri görülmektedir. HDP ve İYİ Parti ise çevre bölümlerini beyannamelerin orta sıralarında kullanmışlardır. Beyannamelerde hem sıra olarak hem de sayfa sayısı olarak ekonomi, iç ve dış siyaset konuları ön plandadır. Çevreye ayrılan sayfa sayıları ise yeterli seviyede değildir. Örneğin, MHP Cumhurbaşkanlığı Seçim Sistemi'ne 17 sayfa ayırırken çevre başlığına ise sadece iki sayfa ayırmayı tercih etmiştir. Yine AK Parti ekonomiye 57 sayfa, çevreye ise 12 sayfa ayırmıştır. CHP, ekonomiye 39 sayfa ayırıp çevre konusuna 7 sayfa ayırmıştır. Ayrıca, beyannamelerde siyasete, hukuka, ekonomiye dair çeşitli görseller bulunmasına rağmen çevreye yönelik görselin sadece bir defa HDP'nin 2018 genel seçim beyannamesinde kullandığı görülmektedir. Partilerin ekonomi, siyaset gibi konulara kıyasla hem sayfa sayısı, hem başlığın bulunma sırası hem de görsel kullanım tercihleri anlamında çevreyi beyannamelerinde arka planda tutmaları, aslında çevre konusuna bakışlarında daha önce belirtildiği gibi bazı sorunlar olduğunu ortaya koymaktadır.

Çevre, geniş kapsamlı ve birçok öğeyi bünyesinde barındıran bir kavramdır. Bu çalışmada seçim beyannamelerinde çevre konusu öne çıkarılmakla birlikte, ilerleyen çalışmalarda çevrenin kapsamındaki çeşitli özel alanlara yönelik, Atmış (2008) ve Atmış'la Günşen'in (2011; 2016) ormancılıkla ilgili yapmış oldukları araştırmalara benzer çalışmalar yapılmalıdır. Bunun dışında, çevre ve çevre unsurlarından birini içeren perspektifle seçim beyannamelerini söylem analizi yöntemiyle inceleyen çalışmaların yapılması gerekmektedir. Böyle bir çalışmanın ortaya konması, konunun kelimelerin ötesinde cümle ekseninde temellendirilip farklı bir bakış açısıyla değerlendirilmesine imkân sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akçay, E. Y. (2018). 24 Haziran Seçimleri Sürecinde Siyasi Partilerin Seçim Beyannamelerinde Avrupa Birliği İle İlişkiler. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15).
- Atmış, E. (2008). 2007 Genel Seçim Bildirgeleri Çerçevesinde Siyasi Partiler Ve Ormancılık İlişkileri. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 10(14), 33-42.
- Atmış, E., & Günşen, H. B. (2011). 2011 Genel Seçimlerinde Siyasi Partiler Ve Ormancılık İlişkileri. *Kastamonu Üni., Orman Fakültesi Dergisi*, 11(2), 191-204.
- Atmış, E., & Günşen, H. B. (2016). Türkiye’de 2015 Yılı Genel Seçimlerinde Siyasal Partiler Ve Ormancılık İlişkileri. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 66(2), 587-599.
- Aymankuy, Y., Demirbulat, Ö., & Aymankuy, Ş. (2016). Türkiye’de Siyasi Partilerin Seçim Beyannamelerinde Turizmin Yeri-Haziran 2015 Genel Seçimleri Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 292-302.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Content Analysis And Grounded Theory*. L. Cohen, L. Manion, & K. Morrison (Dü) İçinde, *Research Methods In Education*. New York: Routledge.
- Coşkun, A. K. (2013). *Ülkemiz Tek Parti İktidarlarında Ormancılıkla İlgili Hükümet Vaat Ve İcraatlarının Orman Kaynakları Yönetimi Ve İşletmeciliği Açısından Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Artvin.
- Haspolat, E. (2015). ‘Kadın, Anne, Yurttaş’ Ana Akım Siyasal Partilerin Seçim Bildirgelerinde Kadın Algısı: 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Örneği. *Toplum Ve Demokrasi*, 9(19-20), 73-107.
- Hatipoğlu, E., & Luetgert, B. (2013). Türk Siyasal Partileri, Seçim Bildirgeleri Ve Ortadoğu. *Ortadoğu Analiz*, 5(50), 41-54.
- Kavas, A. (2018). *24 Haziran Seçimlerine Doğru Siyasal Partilerin Seçim Beyannamelerinde; “Yerel Yönetimler”*. Ankara: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı.
- Kavas, A. & Taşöz Düşündere, A. (2019). *Yerel Yönetimler İçin Siyasal Partilerin Seçim Beyannameleri Neler Vaat Ediyor*. Ankara: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı.
- Özenç, M., & Özenç, E. G. (2013). Türkiye’de Üstün Yetenekli Öğrencilerle İlgili Yapılan Lisansüstü Eğitim Tezlerinin Çok

- Boyutlu Olarak İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 171(171), 13-28.
- Özkaynar, K. (2015). Siyasi Partilerin 2011 Ve 2015 Yılı Seçim Beyannamelerine Bakış: Bir Doküman İncelemesi Ve İçerik Analizi Çalışması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(17), 439-452.
- Polat, C., Akkaya, M. A., & Binici, K. (2016). 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Parti Bildirgelerinde Eğitim. *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4(1), 1-20.
- Şahin, G. (2016). 1983 Seçimlerine Katılan Siyasi Partilerin Askeri Yönetim Sonrası Türkiye'sine İlişkin Söylemleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (33), 283-307.
- Şeşen, E., & Özkan Ertürk, K. (2017). Türkiye'de 1990 Sonrası Çevre Politikalarının Seçim Beyannamelerine Yansımaları. *Selçuk İletişim*, 10 (1), 188-215.
- Tiyek, R. (2015). Sosyal Politika Kapsamında Seçim Bildirgelerinin Değerlendirilmesi. *Hak-İş Uluslararası Emek Ve Toplum Dergisi*, 4(9), 36-63.
- Vries, M. (1999). Computer Based Content Analysis On The Party Manifestos Of The 1998 Dutch Elections. *Workshop On Estimating The Policy Positions Of Political Actors* (S. 1-19). Mannheim: Ecpr Joint Sessions, University Of Mannheim.
- Yıldırım, U., & Budak, S. (2010). Ab Tam Üyelik Sürecinde Türkiye'nin Çevre Politikasındaki Değişimler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (13), 173-191.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, M., Demirkol, Ö., Yıldırım, L., & Solmaz, C. (2016). Tourism İn The Electoral Programs Of Turkish Political Parties: An Analysis Of The 2015 General Elections İn Turkey. *Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi*, 12(30), 81-96.